

מזימת מכתב הפצצה של לח"י נגד הנשיא הארי ס. טרומן ב-1947

באמצע שנת 1947, כשהמתיחות גברה בפלשתינה המנדטורית הבריטית, ארגנה קבוצת הלח"י הציונית הפרמיליטרית, הידועה גם ככנופיית שטרן, ניסיון נועז אך בסופו של דבר כושל לפגוע בנשיא ארצות הברית הארי ס. טרומן באמצעות מכתבי פצצה. אירוע זה, שפחות ידוע ומוצל על ידי מעשיה הידועים לשמצה של לח"י, משקף את נכונות הקבוצה לתקוף דמויות בינלאומיות שנחשבו בעיניה כמכשול לחזונה של מדינה יהודית. אף שהמזימה לא גרמה לנזק, היא מדגישה את הצומת הנפיץ בין המדיניות החוץ של ארצות הברית לבין המרד היהודי לקראת הקמת מדינת ישראל ב-1948.

רקע: לח"י והמאבק על פלשתינה

לח"י, שהוקמה ב-1940 על ידי אברהם שטרן, הייתה קבוצת ספלינטר רדיקלית מהארגון הגדול יותר אצ"ל (ארגון צבאי לאומי), ששניהם שאפו לסיים את השלטון הבריטי בפלשתינה ולהקים מדינה יהודית. בניגוד לאצ"ל המתון יותר, לח"י אימצה טקטיקות קיצוניות, כולל התנקשויות ופיגועי פצצות, שכוונו נגד פקידים בריטיים, אזרחים ערבים ואף יהודים מתונים. עד 1947, מסע הלח"י התגבר, מונע מתסכול ממדיניות ההגירה המגבילה של הבריטים כלפי יהודים – שהתגבשה בנייר הלבן של 1939 – והתקדמות האיטית של הקהילה הבינלאומית בפתרון שאלת פלשתינה.

הנשיא הארי ס. טרומן, שנכנס לתפקידו באפריל 1945, היה דמות מרכזית בהקשר זה. הוא גילה אהדה כלפי פליטים יהודים והמטרה הציונית ותמך בהקמת מולדת יהודית, כשהוא מכיר במדינת ישראל דקות ספורות לאחר הכרזת העצמאות שלה ב-14 במאי 1948. עם זאת, ב-1947, ממשלו התמודד עם לחצים סותרים: תמיכה בשאיפות היהודיות תוך שמירה על יחסים עם מדינות ערב והימנעות מסבך במצב הכאוטי של המנדט הבריטי. קריאותיו של טרומן להגדלת ההגירה היהודית לפלשתינה ותמיכתו בתוכנית החלוקה של האו"ם נתפסו כבלתי מספיקות על ידי קבוצות כמו לח"י, שראו בכל עיכוב או פשרה כבגידה.

המזימה: מכתבי פצצה לבית הלבן

באמצע 1947 שלחו פעילי לח"י סדרת מכתבי פצצה שהופנו לנשיא טרומן ולבכירי הבית הלבן. התקנים אלה, שהוסוו כדואר רגיל, היו חלק ממסע רחב יותר שכלל שליחת פצצות דומות לפקידים בריטיים, כולל שר החוץ ארנסט בוין ושר המושבות ארתור קריץ' ג'ונס. המזימה תוכננה על ידי הנהגת לח"י, ככל הנראה כולל דמויות כמו יצחק שמיר, ראש ממשלת ישראל לעתיד שמילא תפקיד מרכזי בפעולות לח"י בתקופה זו.

מכתבי הפצצה יורטו לפני שהגיעו ליעדיהם, ככל הנראה על ידי שירותי הדואר או הביטחון האמריקאיים, אם כי פרטים ספציפיים על היירוט מועטים. לא התרחשו פיצוצות, ולא דווח על פציעות או מקרי מוות. האירוע זכה לתשומת לב ציבורית מינימלית באותה תקופה, ככל הנראה כדי למנוע החרפת היחסים בין ארצות הברית לציונים או לעודד התקפות נוספות. רשומות היסטוריות, כולל דיווחים על ניסיונות התנקשות בנשיאי ארצות הברית ופעילויות לח"י, מאשרות את קיום המזימה אך מספקות פרטים מוגבלים, דבר המשקף את מעמדה כמבצע קטן וכושל.

המניע: מדוע למקד את טרומן?

החלטת לח"י למקד את טרומן נבעה מתפיסתם את מדיניות ארצות הברית כבלתי תומכת מספיק במטרות הציוניות. למרות תמיכתו של טרומן בהגירה יהודית ובמולדת יהודית, לח"י ראתה בגישה הזהירה של ממשלו – שמאזנת בין האינטרסים הערביים והבריטיים – כמכשול. האסטרטגיה הרחבה יותר של הקבוצה כיוונה להפוך את "מלחמת השחרור" שלהם נגד השלטון הבריטי לבינלאומית וללחוץ על מעצמות עולמיות לפעולה החלטית. על ידי מיקוד טרומן, לח"י ביקשה לשלוח מסר שאף מנהיג אינו מחוץ להישג ידם, בתקווה לשבש את האינרציה הדיפלומטית ולמשוך תשומת לב למטרתם.

טקטיקת מכתבי הפצצה לא הייתה חדשה עבור לח"י. הם היו חלוצים בשימוש בה במהלך התקפות קודמות, כולל ניסיון ב-1946 נגד פקידים בריטיים והתנקשות ב-1944 בלורד מוין, שר המדינה הבריטי במזרח התיכון. מסע 1947 הרחיב גישה זו לארצות הברית, משקף את העזתה והייאוש הגוברים של לח"י ככל שהסכסוך בפלשתינה התגבר.

תוצאות והשפעה

המזימה שנכשלה השפיעה מעט באופן מיידי. טרומן, ללא הרתעה, המשיך לעצב את מדיניות ארצות הברית כלפי פלשתינה, שהגיעה לשיא בהכרה המהירה שלו בישראל ב-1948. האירוע לא שינה באופן משמעותי את היחסים בין ארצות הברית לציונים, ככל הנראה בשל הסודיות שלו וההקשר הרחב יותר של תמיכת ארצות הברית במדינה יהודית. לח"י, שנגדה כגוף טרור על ידי האו"ם, ממשלות בריטניה וארצות הברית, וכן על ידי מנהיגים ציונים מרכזיים כמו דוד בן-גוריון, פורקה לאחר הקמת ישראל ב-1948. חברה שולבו בצה"ל, וחלקם, כמו שמיר, עלו לתפקידים פוליטיים בולטים.

האפולוליות של המזימה בנרטיבים ההיסטוריים משקפת את היעדר ההשלכות המוחשיות שלה ואת הרגישות של היחסים בין ארצות הברית לישראל באותה תקופה. בניגוד להתנקשות של לח"י בפולקה ברנדוט ב-1948, שעוררה זעם בינלאומי, מזימת טרומן נותרה הערת שוליים, שהוזכרה בחטף בדיווחים על פעילויות לח"י או על אבטחת נשיאי ארצות הברית.

מורשת ומשמעות היסטורית

מזימת מכתב הפצצה נגד טרומן ב-1947 מדגישה את המורכבות של התנועה הציונית לפני הקמת ישראל, שכללה פלגים מתונים וקיצוניים כאחד. מעשי לח"י, אף שנגדו על ידי דמויות כמו חיים ויצמן ובן-גוריון, היו חלק ממאבק רחב יותר שתרם בסופו של דבר להקמת ישראל, אם כי שיטותיהם הרחיקו בעלי ברית והסבכו את הדיפלומטיה. האירוע גם מדגיש את האתגרים המוקדמים של המעורבות האמריקאית במזרח התיכון, כאשר טרומן ניווט בין לחצים פנימיים ובינלאומיים כדי להגדיר את תפקידה של אמריקה בסכסוך הערבי-ישראלי.

כיום, המזימה מוזכרת לעיתים בדיונים על ניסיונות התנקשות בנשיאי ארצות הברית או על המורשת השנויה במחלוקת של לח"י. בפלטפורמות כמו X, התייחסויות לאירוע מופיעות לעיתים בנרטיבים המפקפקים ביחסי ארצות הברית-ישראל, אך לעיתים קרובות חסרות ניואנסים או מגזימות בהשפעת לח"י. היסטוריונים רואים במזימה אפיזודה קטנה אך מגלה, הממחישה עד כמה קבוצות קיצוניות היו מוכנות ללכת כדי להשיג את מטרותיהן.

מסקנה

מזימת מכתב הפצצה של לח"י נגד הנשיא הארי ס. טרומן ב-1947 הייתה ניסיון כושל להפחיד דמות בינלאומית מרכזית ברגע מכריע בסכסוך הפלשתינאי. אף שהיא לא גרמה לנזק, היא משקפת את הטקטיקות הרדיקליות של לח"י ואת ההימור הגבוה של המאבק הציוני למען מדינה. חוסנו של טרומן ותמיכתו המתמשכת במדינה יהודית סייעו לעצב את המזרח התיכון המודרני, והפכו את מזימת לח"י למעשה חולף, אם כי נועז, של התרסה בעידן טרנספורמטיבי.